

**КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ****Гриньків О.О.,***кандидат юридичних наук,
Державна прикордонна служба України*

УДК 343.237

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2019.3.24>**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНОГО ПРОНИКНЕННЯ
В КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ**

Постановка проблеми. З точки зору кримінального права, кримінології та теорії оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) безумовним інтересом користується проблематика об'єкта оперативно-розшукового проникнення в кримінально-протиправне середовище¹. Її розгляд припускає фактологічне дослідження оперативно-розшукового заходу, що розглядається. Фактично цей захід може здійснюватися тільки усередині мікросоціального середовища, члени якого, зазвичай, постійно та професійно займаються кримінально-протиправною діяльністю, або об'єдналися для вчинення одного або декількох кримінально-караних деліктів. Саме такі кримінально-протиправні групи є в цій ситуації об'єктами ОРД, а відповідно, й оперативно-розшукового проникнення в кримінально-протиправне середовище.

Тим більше, цікава нам ця проблема у зв'язку із тим, що майже всі випадки контрабанди є проявом діяльності устояних кримінально-протиправних об'єднань. Аналізуючи функції Державної прикордонної служби України (надалі – ДПСУ), ми виокремлюємо деякі основні, до яких належать: участь в протидії організованій злочинності й незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів; участь у заходах, спрямованих на протидію тероризму, а також припинення діяльності незаконних воєнізованих чи збройних формувань (груп), організованих груп і злочинних організацій, що порушили порядок перетинання державного кордону України (абз. 6 і 7 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Державну прикордонну службу України») [1].

Поряд з цим, нещодавно Президентом України звернено особливу увагу на питаннях протидії контрабанді. Це пояснюється тим, що лише легальний зовнішньоторговельний оборот України у 2018 році склав \$104,5 млрд, що еквівалентно 80% внутрішнього валового продукту (далі – ВВП) України; паралельно ж тінювий

імпорт – традиційно коливається в діапазоні 10% ВВП. Щорічний обсяг контрабанди в Україні складає понад \$10,6 млрд на рік, що спричиняє щорічні втрати 870 тис. робочих місць та \$6,4 млрд як відтік валюти з країни. У 2018 році через існування контрабандних схем бюджет України втратив \$3,6 млрд, що дорівнює енергомодернізації житлового фонду країни за 5 років або ремонту 9 608 км доріг чи модернізації 5 732 шкіл або 16 786 лікарень. Аналітики прогнозують, у разі закриття контрабандних потоків можливо підвищити середню пенсію на 32,8% до 3,9 тис. грн. [2]. Тому питання протидії контрабанді, в тому числі шляхом оперативно-розшукового проникнення в кримінально-протиправне середовище для документування випадків контрабанди та вчинення інших кримінально-караних деліктів, є не просто актуальним для оперативних підрозділів ДПСУ, а й практично необхідним для всієї країни.

Стан дослідження. В теорії кримінального права впродовж значного проміжку часу приверталася увага різних вчених щодо проблеми караності співучасників кримінального правопорушення та форм і видів співучасті. Так, в дорадянський період окремі її аспекти досліджувалися в наукових працях С.М. Будзінського, В.В. Єсіпова, О.Ф. Кістяківського, Г.Є. Колоколова, М.А. Неклюдова, М.Д. Сергеевського, Г.І. Солнцева, В.Д. Спасовича, М.С. Таганцева й інших науковців. У радянський та сучасний період часу вони висвітлювалися Ю.В. Абакумовою, С.С. Аветисяном, Д.П. Альошиним, О.А. Арутюновим, М.І. Бажановим, Ю.В. Бауліним, В.О. Бугаєвим, Ф.Г. Бурчаком, А.А. Вознюком, Р.Р. Галіакбаровим, Л.Д. Гаухманом, П.І. Грішаєвим, Ю.В. Гродецьким, Н.О. Гуторовою, О.О. Дудоровим, Г.П. Жаровською, А.Ф. Зелінським, М.Г. Івановим, О.О. Квашою, М.І. Ковальовим, О.Ф. Ковітіді, А.П. Козловим, І.А. Копйовою, Г.А. Кригером, Н.Ф. Кузнецовою, П.С. Матишевським, І.І. Митрофановим, В.О. Навроцьким, Г.В. Новицьким, Р.С. Орловським, М.І. Пановим, А.А. Піонтковським, А.О. Пінаєвим, А.М. Притулою, В.С. Прохоровим, В.В. Сташисом, В.Я. Тацієм, П.Ф. Тельновим, А.А. Тер-Акоповим, А.Н. Трайніним, О.В. Ус, П.Л. Фрісом, М.І. Хавронюком, М.Д. Шаргородським, Н.М. Ярмиш та іншими вченими.

¹ У зв'язку з набранням 01 січня 2020 року чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII використовується термінологія, яка ним запроваджується.

Водночас залишаються дискусійними питання щодо критеріїв поділу кримінально протиправних груп на види, співучасті на форми, а також взаємозв'язку між виконавцем (виконавцями) та іншими учасниками вчинення кримінально караного делікту. Проблематика співучасті в кримінально протиправному посяганні викликає не лише теоретичний інтерес, але й має істотне значення для органів застосування, оскільки безпосередньо пов'язана з правильним кримінально-правовим оцінюванням деліктів, вчинених спільними зусиллями кількох осіб, індивідуалізацією відповідальності та призначенням обґрунтованого та справедливого покарання винним особам.

Метою нашої роботи є аналіз з точки зору кримінального права специфіки групових об'єднань (форм співучасті), в які може проникати особа з оперативною метою.

Виклад основних положень. Закон України про кримінальну відповідальність (далі – ЗУпКВ) виокремлює, залежно від ступеня погодженості та характеру взаємовідносин між членами групи, чотири види співучасті: група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група та злочинна організація.

І.І. Митрофанов і А.М. Притула, беручи за підставу класифікації суб'єктивний критерій – ступінь взаємозв'язку спільно діючих осіб і розвиваючи погляди прихильників цього підходу, пропонують такі форми співучасті: 1) співучасть без попередньої змови; 2) співучасть за попередньою змовою [3, с. 81]. Проте, як свідчить практика, об'єднання в складніші форми організації потребують різні кримінально протиправні групи. Для цього є різні чинники. Один з них пов'язаний з посиленням конкуренції кримінально протиправних формувань. Щоб вистояти в протидії супротивним угрупованням, потрібні згуртованість, кругова порука, внутрішня дисципліна. Звідси, чим вищим є ступінь організованості співучасників, тим більшою є суспільна небезпечність цього кримінально протиправного об'єднання, що й визначає потребу в виокремленні їхніх різновидів [3, с. 81].

Отже, видами співучасті за попередньою змовою за чинним ЗУпКВ є: 1) група осіб за попередньою змовою; 2) організована група; 3) кримінально протиправна організація. Критерієм для запропонованого поділу співучасті на види вважається ступінь організованості кримінально протиправної групи, що визначає не лише місце, яке вони займають в системі кримінально протиправних груп, проведеного за ознакою організованості, але й ступінь її суспільної небезпеки, що має враховуватися під час кваліфікації спільно вчинених кримінально каранних деліктів. Запропонована класифікація співучасті на форми та види є практично значущою тому, що відзеркалює конкретно названі в ЗУпКВ ситуації спільної кримінально протиправної діяльності.

До легальної класифікації співучасті за критерієм ступеня погодженості поведінки співучасників і способу їх взаємовідносин ще в період чинності

кримінального кодексу (далі – КК) УРСР 1960 року досить близько підійшов М.Г. Іванов [4, с. 127–128]. Заслугує також на увагу точка зору А.А. Піонтовського, який понад п'ятдесят років тому чітко передбачив легальну класифікацію співучасті, зафіксовану ст. 28 КК України [5, с. 563].

Проведене дослідження свідчить про те, що здебільшого оперативні проникнення здійснювалися в групи осіб за попередньою змовою (34,7%), понад 31,1% – в організовані групи, приблизно 9,3% – в банди та різні кримінально протиправні організації, приблизно 24,9% – в оточення однієї особи, щодо якої наявна інформація про підготовку чи вчинення нею кримінального правопорушення. Крім того, оперативне проникнення може здійснюватися в мікросоціальні групи, що не мають безпосереднього стосунку до вчинення кримінальних правопорушень. В останній ситуації це, зазвичай, організації та групи осіб, які працюють у сфері економіки чи іншої господарської або громадської діяльності (громадські, політичні чи релігійні організації, корпоративні товариства, комерційні структури, групи осіб, яких об'єднує місце проживання або інші ознаки), яких використовують кримінально протиправні групи.

Специфіка вчинення кримінально караного делікту групою осіб без попередньої змови (ч. 1 ст. 28 КК України) полягає в тому, що відсутня попередня домовленість між виконавцями. З огляду на суб'єктивну сторону цієї форми співучасті, вчиняти кримінальне правопорушення за відсутності попередньої домовленості, не уявляється можливим. Особа, яка проникла в кримінально протиправне середовище, може здійснювати дії в складі такої групи, але за умови, що вона вже реалізує оперативно-розшуковий захід у складнішій співучасті.

З точки зору кримінального права особа може проникати в групові кримінально протиправні об'єднання, що мають певний ступінь стійкості. Йдеться, першою чергою, про складні види співучасті за попередньою згодою. У Загальній частині КК України вони зафіксовані як група осіб за попередньою змовою, організована група та кримінально протиправна організація. Лише цим груповим об'єднанням властива попередня кримінально протиправна діяльність, а отже можлива поява інформації про існування такої групи або організації, яка може бути покладена в основу рішення про проведення певного оперативно-розшукового заходу, в т.ч. оперативного проникнення, з метою документування їх протиправної діяльності.

Першою кримінально протиправною групою, в яку може проникнути особа, є група осіб за попередньою змовою. Згідно з ч. 2 ст. 28 КК України кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення. Час існування такої групи законодавець фактично не обмежує. Він може тривати протягом

короткого проміжку часу та до кількох місяців чи років.

Особа може проникнути й в організовану кримінально протиправну групу. Відповідно до ч. 3 ст. 28 КК України кримінальне правопорушення визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три та більше), які попередньо організувалися у стійке об'єднання для вчинення цього й іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаним єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи. Ці види співучасті за попередньою змовою зафіксовані як кваліфікуючі ознаки в понад 100 статтях Особливої частини КК України.

Наступним видом співучасті за попередньою змовою, в яку можливим є здійснення оперативного проникнення, визнається кримінально протиправна організація. Згідно з ч. 4 ст. 28 КК України кримінальне правопорушення визнається вчиненим кримінально протиправною організацією, якщо скоєно стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою організувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких кримінальних правопорушень учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої кримінально протиправної організації, так й інших кримінально протиправних груп. Відповідно до закону такої «особистісний контингент» (інструментарій для кримінальних правопорушень) має бути наділений низкою характерних рис (ознак): 1) кримінально протиправна організація функціонує під єдиним керівництвом; 2) його члени об'єднані загальною метою – спільна діяльність з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких кримінальних правопорушень; 3) кримінально протиправні посягання вчиняються для одержання безпосередньо чи опосередковано фінансової або іншої матеріальної вигоди.

Отже, кримінально протиправна організація – це організована група особливого роду, визначена законом більшим ступенем стійкості, згуртованості та низкою інших ознак, а також є складною формою співучасті, вчиненою за попередньою змовою [6, с. 304]. Варто також враховувати, що в Особливій частині КК України передбачені окремі види кримінально протиправних об'єднань. Їхнє коло досить широке, і вони використовуються, зазвичай, в диспозиціях так званих усічених складів кримінально протиправних діянь, тобто в тих, де момент закінчення діяння перенесений на одну з початкових стадій кримінального правопорушення – на замах або навіть на готування: створення або участь в банді (ст. 257 КК України), створення терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258³ КК України), створення не передбачених

законом воєнізованих або збройних формувань (ст. 260 КК України) [6, с. 304].

Певний інтерес відображує теоретичне дослідження можливостей проведення оперативного проникнення до однієї особи. Окремі вчені вважають таке проникнення об'єктом оперативного-розшукового заходу, що розглядається [7, с. 328; 8, с. 96; 9, с. 323]. Водночас з погляду етимології слова, проникнути можливо лише в щось, а не до чогось/когось. Якщо йдеться про людину, логічно розмірковуючи, вона може проникнути в які-небудь відповідні соціально-побутові умови та певну обстановку. Інакше кажучи, оперативник або особа, яка співпрацює з оперативним підрозділом ДПСУ, що здійснює ОРД, проникає в яке-небудь мікросередовище. Проникнути «в одну людину», за буквального тлумачення, взагалі не є можливим. До особи можна лише приєднатися, перебувати поруч із нею. Одна людина апріорі соціальне середовище створити не може, вона не створює ні спільноти, ні навіть мікросередовища. Становище протилежно змінюється, якщо особа проникає в ближнє або навіть віддалене оточення особи, яка підготовлює, вчиняє або вчинила кримінальне правопорушення. Це може бути не лише яка-небудь мікросоціальна група, але й місце розміщення людини. Однак у такій ситуації об'єктом оперативного проникнення є вже не конкретна особа, а певні соціально-побутові умови, в яких вона перебуває. Внаслідок цього слід погодитися з тими авторами, які в подібних ситуаціях вказують на оперативне проникнення до «оточення об'єкта, який становить оперативний інтерес» [10, с. 252].

Певні складнощі пов'язані й з кримінально-правовою характеристикою оперативного проникнення в оточення (соціально-побутові умови) особи, яка здійснює підготовку до вчинення кримінально протиправного діяння. У такій ситуації порушується питання про розмежування кримінально протиправних дій особи, в оточенні якої здійснено оперативне проникнення, від виявлення нею наміру на вчинення кримінального правопорушення. Відразу ж слід зазначити, що проблема виявлення такого наміру є однією з найбільш дискусійних, що в певних випадках унеможливило погодження нормативних приписів кримінального та оперативного-розшукового права. Відповідно до положень ЗУпКВ виявлення особою наміру здійснити які-небудь дії не є кримінально протиправним і караним діянням (*cogitationis roenam nemo patitur* – ніхто не несе покарання за думки).

Некараність виявлення думок про кримінальне правопорушення вже давно є загальновизнаною аксіомою кримінального права. Указане положення є характерним як для романо-германської, так і для англосаксонської правничої системи. Ще у XVIII столітті Ш. Монтеск'є стверджував, що закон має карати лише за кримінально протиправні дії [10, с. 252]. Кримінально-правовою теорією виявлення наміру здійснити кримінально протиправне діяння іноді називається «голим» наміром.

Так, під виявленням наміру (або «голим умислом») О.О. Дудоров і М.І. Хавронюк розуміють «зовнішній прояв тим чи іншим способом (усно, письмово, з допомогою конклюдентних дій тощо) наміру особи вчинити кримінальне правопорушення, проте без початку конкретних діянь, спрямованих на реалізацію цього наміру. Питання, чи визнавати виявлення наміру стадією вчинення кримінального правопорушення, принципового значення не має; важливе інше – чи має тягнути така поведінка людини кримінальну відповідальність» [11, с. 216].

Указаний умисел віддзеркалюється лише в психічній діяльності особи, формуванні уявного еталону поведінки. Причому ніякого реального впровадження своїх думок насправді не відбувається. У подібних випадках не тільки не вчиняється кримінальне правопорушення, але й не створюються умови для його вчинення. Кримінальне право не цікавить, а отже, і не спричиняє кримінальної відповідальності все те, що не відбивається в суспільно небезпечному посяганні, що заподіяло або здатне заподіяти шкоду об'єкту кримінально-правничої охорони.

Слід акцентувати на криміналізації дій, які можна умовно віднести до випадків виявлення наміру, наприклад, пропозиція чи обіцянка службовій особі надати їй або третій особі неправомірну вигоду (ст. 369 КК України). Проте, як справедливо зазначається вченими, кримінально-правове оцінювання пропозиції неправомірної вигоди як фактичного готування до давання такої вигоди є цілком логічним і таким, що відповідає розумінню поняття готування, що фіксується законодавцем в ч. 1 ст. 14 КК України. Адже основною рисою підготовчих діянь є створення умов для безпосереднього вчинення закінченого кримінального правопорушення. Під час готування до вчинення кримінально протиправного діяння особа діє абсолютно свідомо та створює умови для вчинення кримінального правопорушення [12, с. 246].

Пропозиція чи обіцянка, що адресовані конкретній службовій особі, і є фактичною реалізацією наміру, тобто вчинення відповідних дій. Такий висновок можна екстраполювати та на інші ситуації. Наприклад, якщо особа виражає будь-яким способом (в індивідуальній бесіді, телефоном, у листі, в соціальних мережах тощо) намір убити кого-небудь (тобто доводить до відома невизначеного кола осіб власні думки), не вчиняючи після цього ніяких реальних дій, подібна поведінка перебуває поза сферою кримінально-правового регулювання. Подібне оприлюднення власних намірів має значення лише для превентивної мети ОРД [13].

Висновки. Отже, оперативне проникнення можливо в кримінально протиправні групи, що утворюються за попередньою змовою: група осіб за попередньою змовою, організована група та кримінально протиправна організація. Оперативний співробітник чи особа, яка співпрацює з оперативними підрозділами ДПСУ проникає в ближнє або навіть віддалене оточення особи, яка підготовляє,

вчиняє або вчинила кримінальне правопорушення. Це може бути не лише яка-небудь мікросоціальна група, але й місце розміщення людини. Однак у такій ситуації об'єктом оперативного проникнення є вже не конкретна особа, а певні соціально-побутові умови, в яких вона перебуває, – оперативне проникнення до «оточення об'єкта, який становить оперативний інтерес». Водночас інформація збирається з метою вживання необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення та припинення кримінальних правопорушень й виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінально караних деліктів, здійснення профілактики правопорушень. І тут не йдеться про виявлення наміру, а про готування, замаху та вчинення кримінальних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
2. Аналіз обсягів контрабанди в Україні : масштаби, прямі/непрямі втрати бюджету та економіки. URL: <http://ua-outlook.com.ua/tu/2019/07/06/smuggling-schemes/> (дата звернення: 10.07.2019).
3. Митрофанов І.І., Притула А.М. Співучасть у злочині : навч. посіб. Одеса : Вид-во «Фенікс», 2012. 208 с.
4. Иванов Н.Г. Понятие и формы соучастия в советском уголовном праве: онтологический аспект / под ред. О.Ф. Шишова. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1991. 128 с.
5. Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. Москва : Госюриздат, 1961. 666 с.
6. Митрофанов І.І. Загальна частина кримінального права України : навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2015. 576 с.
7. Вагин О.А., Исиченко А.П., Четчин А.Е. Комментарий к Федеральному закону от 12 августа 1995 г. № 144-ФЗ «Об оперативно-розыскной деятельности» (постатейный). Москва : Деловой двор, 2009.
8. Правовые основы оперативно-розыскной деятельности : курс лекций / И.И. Алгазин, Л.А. Бакланов, Д.А. Бражников, В.В. Бычков и др. Тюмень : Тюменский институт повышения квалификации сотрудников МВД России, 2012. 151 с.
9. Теория оперативно-розыскной деятельности / под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : НИЦ ИНФРА-М, 2016. 712 с.
10. Шумилов А.Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности : учебник для вузов. Москва : Издательский дом Шумиловой И.И., 2006. 368 с.
11. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право : навч. посіб. / за заг. ред. М.І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2014. 944 с.
12. Бурдін В.М. Пропозиція хабара : диференціація кримінальної відповідальності чи криміналізація наміру? *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2011. № 4. С. 254–231.
13. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации : в 2 т. (постатейный) / А.В. Бриллиантов, Г.Д. Долженкова, Э.Н. Жевлаков и др.; под ред. А.В. Бриллиантова ; Российская акад. Правосудия. Москва : Проспект, 2010. 1392 с.

Гриньків О.О. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНОГО ПРОНИКНЕННЯ В КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

У статті досліджується проблема оперативного проникнення в кримінально протиправне середовище. Її розгляд припускає фактологічне дослідження зазначеного оперативного-розшукового заходу. Фактично цей захід може здійснюватися тільки усередині мікросоціального середовища, члени якого, зазвичай, постійно та професійно займаються кримінально протиправною діяльністю, або об'єдналися для вчинення одного або декількох кримінально каранних деліктів. Саме такі кримінально протиправні групи є в цій ситуації об'єктами оперативного-розшукової діяльності, а відповідно, й оперативного проникнення в кримінально протиправне середовище.

Тим більше, цікава нам ця проблема у зв'язку з тим, що майже всі випадки контрабанди є проявом діяльності устояних кримінально протиправних об'єднань. Лише легальний зовнішньоторговельний оборот України у 2018 році склав \$104,5 млрд, що еквівалентно 80% внутрішнього валового продукту України.

Залишаються дискусійними питання щодо критеріїв поділу кримінально протиправних груп на види, співучасті на форми, взаємозв'язку між виконавцем і іншими учасниками вчинення кримінально караного делікту. Проблематика співучасті в кримінально протиправному посяганні викликає не лише теоретичний інтерес, але й має суттєве значення для органів застосування права, оскільки безпосередньо пов'язана з правильним кримінально-правовим оцінюванням деліктів, вчинених спільними зусиллями кількох осіб, індивідуалізацією відповідальності та призначенням обґрунтованого та справедливого покарання винним особам.

Метою нашої роботи є аналіз з точки зору кримінального права специфіки групових об'єднань (форм співучасті), в які може проникати особа з оперативною метою. Закон України про кримінальну відповідальність (ЗУпКВ) виокремлює, залежно від ступеня погодженості та характеру взаємовідносин між членами групи, чотири види співучасті: група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група та злочинна організація.

Аналізуються форми та види співучасті в кримінальному правопорушенні, в яких можливе таке проникнення. Проблематичним визнається проникнення до групи, яка вчиняє кримінально протиправне посягання без попередньої домовленості, а також до окремої особи. В останньому випадку йдеться про проникнення до оточення особи, яка представляє оперативний інтерес.

Робляться висновки, що оперативне проникнення можливо в кримінально протиправні групи, що утворюються за попередньою змовою: група осіб за попередньою змовою, організована група та кримінально протиправна організація. Оперативний співробітник чи особа, яка співпрацює з оперативними підрозділами Державної прикордонної служби України проникає в ближнє або навіть віддалене оточення особи, яка підготовлює, вчиняє або вчинила кримінальне правопорушення.

Ключові слова: оперативне проникнення, оперативного-розшукова діяльність, співучасті в кримінальному правопорушенні, форми співучасті, види співучасті за попередньою змовою, оперативного-розшукові заходи.

Hrynkiv O.O. SPECIFIC ASPECTS OF OPERATIONAL INTRUSION IN CRIMINAL COUNTERFEED ENVIRONMENT

The problem of operational penetration into a criminal unlawful environment is investigated in article. Its consideration involves a fact-finding study of the investigative measure. In fact, this measure can be carried out only within the microsocial environment, whose members, as a rule, constantly and professionally engage in criminal activity, or united to commit one or more criminal delinquents. It is precisely such criminally unlawful groups in this situation are objects of operational and investigative activities, and, accordingly, and operational penetration into a criminal unlawful environment.

Moreover, we are interested in this problem because almost all cases of smuggling are a manifestation of the activities of established criminal unlawful associations. The legal foreign trade turnover of Ukraine in 2018 amounted to \$ 104.5 billion, which equals 80% of Ukraine's gross domestic product.

Discussion questions remain regarding the criteria for the division of criminal unlawful groups into types, complicity in forms, the relationship between the performer and other participants in the commission of a criminal punishment. The issue of complicity in a criminal offense is not only a theoretical interest, but also of significant importance to the law enforcement authorities, as it is directly related to the correct criminal-law assessment of delinquency committed by the joint efforts of several individuals, the individualization of responsibility and the appointment of reasonable and just punishment to the perpetrators.

The purpose of our work is to analyze, from the point of view of criminal law, the specificities of group associations (forms of complicity) that a person can enter into for operational purposes. The Law of Ukraine on Criminal Responsibility distinguishes, depending on the degree of coherence and the nature of the relationship between the members of the group, four types of complicity: a group of people, a group of persons under a preliminary conspiracy, an organized group and a criminal organization.

The forms and types of complicity in criminal offenses in which such penetration is possible are analyzed. It is problematic to admit the penetration of a group that makes a criminal offense without prior agreement, as well as to an individual. In the last case, it is better to talk about penetration into the environment of a person representing operational interest.

It is concluded that operative penetration is possible in criminalized groups formed on the basis of a preliminary conspiracy: a group of persons under a preliminary conspiracy, an organized group and a criminally unlawful organization. An operational officer or a person who cooperates with operational units of the State Border Guard Service of Ukraine enters the near or even remote environment of a person who prepares, performs or committed a criminal offense.

Key words: operative penetration, operative-search activity, complicity in criminal offense, forms of complicity, types of complicity under the previous conspiracy, operative-search activities.